

Тема 6. Організаційно-правові основи діяльності НАТО

Навчальні цілі: формування у студентів про місце НАТО в сучасній системі міжнародної безпеки.

Перелік питань, що розглядаються в темі лекції:

1. Правові засади діяльності Організації Північноатлантичного договору
2. Військова і цивільна структури Альянсу.
3. Механізм ухвалення рішень в НАТО.

Список рекомендованої літератури:

Базові навчальні посібники:

1. Глобальна та національна безпека: : [підручник] / авт.. кол. : В.І Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф. Смолянчук та інш. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с.
2. Міжнародні відносини і зовнішня політика України: підручник / колектив авторів; за заг. ред. Пошедіна О. І. – Київ: НУОУ, 2013. – 374 с.

Додаткова науково-методична література:

3. Пошедін О.І. Розширення НАТО: через критерії членства чи досягнення військових стандартів? Сучасна українська політика. – К. : Вид-во „Центр соціальних комунікацій”, 2013. – Вип. 28. – 270-280.
4. Євроатлантичне співробітництво та міжнародні організації: навчальний посібник / [Деменко О. Ф., Демчук П.О., Калениченко Р. А. та ін.]; під ред. Пошедіна О. І. – Київ: НУОУ, 2011. – 296 с.
5. Сайт Організації Північноатлантичного договору. – <http://www.nato.int>

1. Правові засади діяльності Організації Північноатлантичного договору

До правових засад діяльності Організації Північноатлантичного договору необхідно віднести Північноатлантичний договір і Стратегічну концепцію НАТО.

Наведемо основні статті Договору.

Сторони цього Договору, підтверджуючи свою відданість цілям і принципам Статуту Організації Об'єднаних Націй та своє прагнення жити у мирі з усіма народами і урядами, сповнені рішучості захистити свободу, спільну спадщину своїх народів і їхню цивілізацію, засновану на принципах демократії, свободи

особистості і верховенства права, прагнучи сприяти стабільності і добробуту в Північноатлантичному регіоні, вирішивши об'єднати свої зусилля для здійснення колективної оборони та підтримання миру і безпеки, уклали між собою такий Північноатлантичний договір:

Стаття 1

Сторони зобов'язуються, як це визначено у Статуті Організації Об'єднаних Націй, вирішувати всі міжнародні спори, учасниками яких вони можуть стати, мирними засобами і таким чином, щоб не ставити під загрозу міжнародний мир, безпеку та справедливість, а також утримуватись у своїх міжнародних відносинах від погроз силою чи застосування сили у будь-який спосіб, несумісний з цілями Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 2

Сторони сприятимуть подальшому розвитку мирних і дружніх міжнародних відносин, зміцнюючи свої незалежні інституції, домагаючись кращого розуміння принципів, на яких ці інституції засновані, та створюючи умови для забезпечення стабільності і добробуту. Вони намагатимуться усувати конфлікти у своїй зовнішній економічній політиці та сприятимуть економічному співробітництву між окремими або між усіма учасниками Договору.

Стаття 3

Для забезпечення ефективнішої реалізації цілей цього Договору Сторони, діючи окремо чи колективно, шляхом постійного і ефективного вдосконалення власних можливостей та взаємодопомоги, підтримуватимуть і розвиватимуть свою індивідуальну та колективну здатність протистояти збройному нападу.

Стаття 4

Сторони консультоватимуться між собою щоразу, коли, на думку якоїсь із них, виникне загроза територіальній цілісності, політичній незалежності або безпеці будь-якої із сторін.

Стаття 5

Сторони погоджуються, що збройний напад на одну або кількох із них у Європі чи у Північній Америці вважатиметься нападом на них усіх: і, відповідно, вони домовляються, що в разі здійснення такого нападу кожна з них, реалізуючи своє законне право на індивідуальну чи колективну самооборону, підтверджене

Статтею 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй, надасть допомогу тій Стороні або Сторонам, які зазнали нападу, і одразу здійснить, індивідуально чи спільно з іншими Сторонами, такі дії, які вважатимуться необхідними, включаючи застосування збройної сили, з метою відновлення і збереження безпеки у Північноатлантичному регіоні.

Про кожний такий збройний напад і про всі заходи, вжиті у зв'язку з ним, буде негайно повідомлено Раду Безпеки ООН. Такі заходи будуть припинені після того, як Рада Безпеки вживе заходів, необхідних для відновлення і підтримання міжнародного миру та безпеки.

Стратегічна концепція – це офіційний документ, в якому визначені довгострокові цілі, характер та основоположні завдання НАТО у галузі безпеки. У ньому також надано характеристику новим умовам безпеки, уточнено основи підходу Альянсу до безпеки та визначено напрямки подальшого реформування збройних сил країн-членів НАТО.

Стратегічна концепція 2010 року «Активна участь, сучасна оборона» - чітка та рішуча заява про найважливіші завдання та принципи НАТО, її цінності, умови безпеки, що змінюються, а також стратегічні цілі Північноатлантичного союзу на найближчі десять років.

НАТО характеризується у концепції як «унікальна спільнота, заснована на цінностях і віддана принципам свободи особистості, демократії, прав людини та верховенства закону». У ній містяться три найважливіші завдання НАТО: колективна оборона, кризове регулювання та безпека на основі співробітництва, а також підкреслюється солідарність Північноатлантичного союзу, важливість трансатлантичних консультацій та необхідність постійно здійснювати процес реформ.

Далі у документі міститься опис нинішніх умов безпеки, вказується, які потенціали будуть набуті та який політичний курс буде проводитися, щоби гарантувати НАТО достатню обороноспроможність, здатність до стримування та кризового регулювання, необхідні для того, щоби протистояти загрозами сьогодення. До цих загроз, наприклад, належать розповсюдження балістичних ракет та ядерної зброї, тероризм, кібернапади та фундаментальні екологічні проблеми. У Стратегічній концепції також стверджується, яким чином НАТО

намагається зміцнити міжнародну безпеку завдяки співробітництву. Для цього Північноатлантичний союз докладатиме серйозніших зусиль в галузі контролю над озброєннями, роззброєння та нерозповсюдження, наголошуючи на політиці відкритих дверей НАТО по відношенню до всіх європейських країн і значно поглиблюючи свої партнерські відносини у широкому сенсі. Крім цього, НАТО й надалі проводитиме реорганізацію та реформування.

Основоположні завдання та принципи НАТО

У Стратегічній концепції знову закріплені незмінна мета та основні цінності й принципи НАТО, а потім окремо виділені основні завдання організації.

«У нинішніх умовах сфера безпеки охоплює широке та таке, що змінюється, коло викликів безпеці території та населенню країн-членів НАТО. Для гарантування їхньої безпеки Північноатлантичний союз повинен і продовжуватиме ефективно виконувати, завжди у відповідності до міжнародного права, три основні завдання, що є складовими гарантій для його членів:

Колективна оборона. У відповідності до статті 5 Вашингтонського договору країни-члени НАТО завжди надаватимуть допомогу одна одній у разі нападу. Це зобов'язання залишається твердим і непохитним. НАТО здійснюватиме стримування та захист від будь-якої загрози агресії, а також від нових викликів у сфері безпеки там, де вони становлять загрозу основам безпеки окремих країн-членів та Північноатлантичного союзу в цілому.

Кризове регулювання. НАТО має унікальний і дієвий набір політичних і військових засобів подолання криз будь-якого характеру – перед, під час і після завершення конфліктів. НАТО активно використовуватиме відповідне поєднання цих політичних і військових засобів, щоби допомогти врегульовувати кризи, що виникають і можуть потенційно вплинути на безпеку Північноатлантичного союзу, ще до того, як вони перетворяться на конфлікти; щоби зупинити поточні конфлікти там, де вони впливають на безпеку Північноатлантичного союзу, а також щоби допомогти зміцненню стабільності після завершення конфліктів там, де це сприяє безпеці євроатлантичного регіону.

Безпека на основі співробітництва Північноатлантичний союз перебуває під впливом політичних подій і подій у сфері безпеки поза його кордонами, а також може сам впливати на ці події. НАТО активніше працюватиме задля зміцнення

міжнародної безпеки завдяки партнерським відносинам з відповідними країнами та іншими міжнародними організаціями; завдяки своїй участі у контролі над озброєннями, нерозповсюдженні та роззброєнні, а також завдяки тому, що триматиме відкритими двері Північноатлантичного союзу для всіх європейських демократичних держав, які задовільняють критеріям НАТО.»

2. Військова і цивільна структури Альянсу

Північноатлантична рада (ПАР) – це найвищий політичний орган, що ухвалює рішення в НАТО. Вона забезпечує форум для консультацій з широкого кола питань між країнами – членами Організації з усіх аспектів, що впливають на мир і безпеку Альянсу. У складі ПАР представлені чільні посадовці кожної з держав-членів, які засідають з метою обговорення питань політики і операцій у разі, коли НАТО має ухвалити колективні рішення.

Ухвалені ПАР політичні рішення є виявом колективної волі усіх держав – членів Альянсу, адже усі рішення у рамках Альянсу ухвалюються за принципом консенсусу. Головує на засіданнях ПАР Генеральний секретар НАТО, і усі її рішення мають однакову юридичну силу, на якому політичному рівні вони не були б ухвалені: на рівні саміту, тобто на рівні глав держав і урядів, або у постійному складі, тобто на рівні послів.

Міжнародний секретаріат

У Міжнародному секретаріаті НАТО в Брюсселі (Бельгія) працюють понад 1100 цивільних співробітників. Основним завданням Міжнародного секретаріату (МС) є надання дорадчої допомоги, настанов і адміністративної підтримки національним делегаціям при штаб-квартирі НАТО. Працівники МС сприяють процесу досягнення консенсусу і ухвалення рішень на рівні Альянсу і забезпечують втілення ухвалених рішень у життя.

При прийнятті на роботу НАТО дотримується критеріїв, що ґрунтуються на заслугах кандидата, причому Альянс намагається створити такий робочий колектив, який адекватно представляв би майже мільярд громадян, інтересам яких слугує Організація.

У 2016 році в Міжнародному секретаріаті штаб-квартири НАТО працювали представники практично усіх держав – членів Альянсу. Кадрова стратегія, яку застосовує НАТО загалом по Альянсу, сприяє виявленню і професійному розвитку

талановитих кадрів найбільш ефективним способом.

НАТО прагне збільшити частку жінок в усіх структурах Організації. У 2016 році відсоток жінок на посадах загалом по НАТО зріс до 26%, а в Міжнародному секретаріаті працює 39% жінок. Кількість жінок на керівних посадах у структурах НАТО залишилася на позначці 21%. У 2016 році розпочався другий етап розвитку Професійної мережі жінок в НАТО і Програми наставництва для жінок. Програма наставництва для жінок покликана сприяти розвитку кваліфікованих кадрів серед жінок-кандидатів, а також усунути структурні бар'єри, які ще можуть існувати між різними службами і посадовими характеристиками. У 2016 році відбулося перше засідання на рівні НАТО Робочої групи проти гендерної дискримінації, у якому взяли участь як цивільні, так і військові представники.

Військовий комітет

Це найвищий військовий орган НАТО у складі начальників оборонних штабів країн – членів НАТО під керівництвом голови Військового комітету НАТО.

Нині цю посаду обіймає чеський генерал Петр Павел. Начальники оборонних штабів країн НАТО засідають принаймні тричі на рік. У щоденній діяльності Військовий комітет засідає у постійному складі на рівні військових представників, які діють від імені начальників оборонних штабів їхніх відповідних країн.

Завдання Військового комітету полягає в обговоренні, міркуваннях і діях з важливих військових питань, причому це відбувається цілковито в інтересах Альянсу, але водночас просуваючи точку зору і позицію власних урядів.

Військовий комітет формулює поради з військової тематики Північноатлантичній раді, які виробляються за принципом консенсусу. Військовий комітет тісно співпрацює з двома стратегічними командуваннями НАТО, виносячи плани, актуальні питання і рекомендації на розгляд політичного керівництва організації.

Міжнародний військовий штаб

Міжнародний військовий штаб (МВШ) є виконавчим органом Військового комітету і діє під управлінням Генерального директора. Нині цю посаду обіймає генерал-лейтенант Ян Брокс із Нідерландів. МВШ опікується оцінюванням і вивченням військових питань НАТО, визначаючи галузі, що становлять інтерес зі стратегічної і оперативної точки зору і пропонуючи конкретні заходи, яких має

вжити Альянс. Його функцією є також забезпечення належного виконання політики і рішень у військовій галузі відповідними військовими органами НАТО.

У МВШ служать майже 500 військових і цивільних посадовців як з країн – членів НАТО, так і з держав-партнерів. Вони мають статус міжнародного персоналу і працюють насамперед в інтересах Альянсу, а не своїх відповідних урядів.

Відповідно до загальної політики НАТО, спрямованої на забезпечення реалізації Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 з питань жінок, миру і безпеки, країни – члени НАТО збільшили кількість жінок на посадах у МВШ. У 2016 році жінки обіймали 16% цивільних і військових посад у Міжнародному військовому штабі.

Командна структура НАТО

НАТО здатна виконувати свої основоположні завдання завдяки Командній структурі і структурі сил Альянсу. Командна структура НАТО має стратегічне призначення, насамперед це – здійснювати командування і управління спільними операціями під проводом Альянсу. До її складу входять Командування ОЗС НАТО з питань операцій і Командування ОЗС НАТО з питань трансформації із підпорядкованими їм командуваннями і штабами.

Командування НАТО з питань операцій відповідає за планування і запровадження усіх місій і операцій Альянсу. Його головний штаб розташований у Монсі (Бельгія) із підпорядкованими командуваннями в кількох інших країнах НАТО, зокрема в Італії і Нідерландах. Командування НАТО з питань операцій очолює Верховний головнокомандувач ОЗС НАТО в Європі. Нині це генерал Сухопутних сил США Кертис М. Скапарротті.

Командування НАТО з питань трансформації керує процесом трансформації військової структури НАТО, збройних сил, потенціалу і доктрин. Його головний штаб розташований у Норфолку (Вірджинія, США) із підпорядкованими командуваннями в інших країнах НАТО. Верховним головнокомандувачем Командування НАТО з питань трансформації (ВГКТ) нині є генерал ВПС Франції Деніс Мерсьє.

На посадах у структурах Міжнародного військового штабу і штабах Командної структури НАТО загалом працюють майже шість з половиною тисяч

військових і понад 700 цивільних фахівців. Військовослужбовці поступають у розпорядження НАТО за рішенням держав, в яких вони служать, і їхня заробітна плата покривається за рахунок національних оборонних бюджетів. У військових структурах Альянсу представлені усі 29 держав – членів Альянсу, а станом на 2016 рік в цих структурах також служать понад 40 військовослужбовців з 12 країн-партнерів.

3. Механізм ухвалення рішень в НАТО

Усі рішення в НАТО ухвалюються за принципом консенсусу після відповідних обговорень і консультацій між державами – членами Альянсу. Консультації між країнами-членами становлять основну складову процесу ухвалення рішень в НАТО, надаючи союзникам змогу здійснювати обмін думками й інформацією, а також вести обговорення, перш ніж ухвалити рішення з будь-якого конкретного питання або вжити практичних заходів.

Консультації торкаються усіх питань, що становлять інтерес для Альянсу, а саме: розбудова нових галузей військового потенціалу, відносини співпраці з країнами – нечленами НАТО, військові операції тощо. Фактично, дискусії охоплюють усі аспекти щоденної діяльності Альянсу, основні цілі організації і її першорядні завдання. До того ж країни – члени Альянсу мають змогу виносити на розгляд Північноатлантичної ради (ПАР) питання, які викликають стурбованість. Цю прерогативу окреслено у Статті 4 засновницького Договору НАТО, у якій йдеться: *«Сторони проводитимуть консультації між собою у разі, якщо на думку будь-якої з них територіальна цілісність, політична незалежність або безпека будь-якої із сторін Договору зазнає загрози».*

Отже, процес консультацій покладено в основу діяльності НАТО. Він підкріплює політичний вимір Альянсу, даючи державам-членам змогу висловлювати думки й офіційну позицію, водночас забезпечуючи активну роль НАТО у галузі превентивної дипломатії, допомагаючи уникнути військового конфлікту.

Процес консультацій є безперервним і проводиться як на офіційних, так і на неофіційних засадах. Скликання консультацій відбувається оперативно, адже усі держави – члени НАТО мають постійні представництва при штаб-квартирі НАТО у

Брюсселі. У разі потреби уряди можуть зібратися на засідання у найбільш стислі терміни, при цьому часто вони заздалегідь обізнані із проблемами, які викликають стурбованість керівництва окремих держав Альянсу, маючи на меті виробити спільну політику або вжити заходів на основі консенсусу. Мережа комітетів НАТО, у рамках яких урядовці, експерти й управлінці з держав НАТО щоденно співпрацюють, обговорюючи широке коло питань, сприяє запровадженню процесу консультацій.

Консультації можуть набувати різних форм. На початковому етапі передбачається звичайний обмін інформацією й думками. У подальшому процес консультацій полягає в інформуванні щодо заходів або рішень, ухвалених або запланованих урядами. І нарешті, процес консультацій може проходити у вигляді обговорень, спрямованих на досягнення консенсусу і ухвалення спільної політики або запровадження спільних заходів.

Принцип ухвалення рішень на основі консенсусу застосовується загалом по НАТО, тобто усі рішення НАТО є висловом колективної волі усіх суверенних держав, що входять до складу цієї міждержавної організації. Хоча принцип консенсусу в ухваленні рішень сприяє збереженню країнами-членами національного суверенітету у галузі безпеки і оборони, на основі Статті 4 країнам – членам Альянсу може бути запропоновано частково поступитися цим правом на користь Організації або ж може йтися виключно про прохання надати підтримку з боку НАТО.

Стаття 4

Відповідно до Статті 4 засновницького Договору НАТО країни-члени можуть виносити будь-яке питання на розгляд ПАР і порушувати його з союзниками по НАТО. У Статті йдеться:

«Сторони проводитимуть консультації між собою у разі, якщо на думку будь-якої з них територіальна цілісність, політична незалежність або безпека будь-якої із сторін Договору зазнає загрози».

Будь-яка країна – член Альянсу може офіційно задіяти Статтю 4 Північноатлантичного договору. У такому разі починається обговорення питання, внаслідок чого в перспективі можуть бути ухвалені ті чи інші спільні рішення або заходи з боку Альянсу. Яким би не був розвиток подій, від держав – членів

Альянсу, представлених за столом переговорів Ради, очікується максимальна увага до питання, що викликає стурбованість однієї з держав-членів. З часу заснування Альянсу у 1949 році Статтю 4 було задіяно кілька разів. Так, 3 березня 2014 року з такою ініціативою виступила Польща з огляду на зростання напруженості у сусідній Україні. У двох інших випадках у 2012 році Туреччина звернулася до НАТО із проханням скликати засідання ПАР відповідно до Статті 4: вперше 22 червня після того, як винищувач ВПС Туреччини був збитий сирійськими силами ППО, і вдруге 3 жовтня, коли п'ять турецьких мирних жителів загинули внаслідок обстрілу з території Сирії. Внаслідок цих інцидентів 21 листопада 2012 року Туреччина звернулася до НАТО із проханням про розміщення на її території ЗРК «Патріот». НАТО ухвалила цей оборонний захід з метою надання Туреччині допомоги щодо забезпечення захисту її населення і території, а також в інтересах деескалації кризи на кордоні.

Раніше, 10 лютого 2003 року, Туреччина офіційно задіяла Статтю 4 Північноатлантичного договору, звернувшись до ПАР із проханням про проведення консультацій із союзниками по НАТО з питання оборонної допомоги з боку Альянсу у разі загрози населенню або території Туреччини внаслідок збройного конфлікту у сусідньому Іраку, у зв'язку з чим НАТО узгодила низку оборонних заходів і у період з кінця лютого до початку травня 2003 року провела операцію «Дисплей детерренс».

Політичний вимір НАТО

Організовувати систематичні консультації за участю держав-членів міжурядової організації, кожна з яких зберігає за собою право на вільну і незалежну позицію в міжнародних справах, ніколи не було простою справою, ні у 50-ті, ні сьогодні.

На початку 50-х років XX століття ПАР визнала наявність певних недоліків у процесі консультацій НАТО з міжнародних питань і порекомендувала вжити заходів для його вдосконалення. У 1954 році було ухвалено резолюцію щодо процесу політичних консультацій. У документі йшлося:

« ...Уряди усіх держав-членів мають постійно пам'ятати про бажаність донесення до відома Ради інформації щодо міжнародних політичних подій, якщо вони становлять інтерес для інших членів Ради або Організації загалом, а також

(...) постійний склад Ради має час від часу вирішувати, які конкретні питання могли б стати предметом політичних консультацій під час майбутніх нарад, коли члени Організації змогли б висловити позицію своїх урядів з питання, що обговорюється». С-М (54)38.

Запропонована Канадою і одразу ж ухвалена резолюція втім викликала зауваження з боку представника США:

«Пан Даллес (США) підтримав резолюцію, запропоновану Канадою, виходячи з розуміння того, що процес консультацій не виходитиме за рамки здорового глузду. Таким країнам, як наприклад, автор документа – Канада, що мають розгалужені інтереси на світовій арені, може бути досить проблематично консультиватися із союзниками в рамках НАТО з усіх цих питань у кожному конкретному випадку. У разі несподіваної надзвичайної ситуації значно важливіше вжити заходів із реагування на надзвичайну ситуацію, ніж обговорювати її. Тобто консультації мають розглядатися як засіб для досягнення мети, аніж як самоціль». (CR (54) 18).

Застереження, висловлені США, безперечно знайшли відгук серед інших країн-членів і подекуди лунають і нині. Спираючись на цю резолюцію, у продовження дискусій 8 березня 1956 року Генеральний секретар НАТО лорд Ісмей зробив заяву, пояснюючи, чому процес систематичних політичних консультацій у рамках Північноатлантичного альянсу є необхідним:

«Найліпший спосіб донесення до громадськості в країнах НАТО значення політичних консультацій у рамках Альянсу можна підсумувати у такому формулюванні: «НАТО – це не лише військова, але й політична організація». Введення в обіг саме такого визначення НАТО було б більш бажаним порівняно із поточною тенденцією описувати НАТО як (виключно) військову організацію і, до того ж, точнішим. Надання ваги політичній складовій НАТО жодним чином не спростовує, не знецінює і не засуджує той факт, що НАТО є також військовою організацією». (СМ (56)25-1956).

Того ж року було оприлюднено Звіт трьох мудреців, у якому, з-поміж іншого, було зроблено спробу вдосконалити процес консультації у рамках Альянсу з питань, що становлять спільний інтерес (Звіт «Комітету трьох» щодо невійськового співробітництва в НАТО). Проте, за іронією долі, його публікація збіглася в часі із

Суецькою кризою, яка позначила серйозні розбіжності між провідними державами-засновницями Альянсу (Францією, Великою Британією і США). Суецька криза стала певним каталізатором, змусивши НАТО запровадити у життя механізм, що, за загальною згодою, мав істотне значення для єдності і солідарності в рамках Альянсу, а саме: процес політичних консультацій.

«У дискусії дух вільний» (Animus in consulendo liber)

Напівжартома, але варто відзначити, що коли у грудні 1959 року штаб-квартиру НАТО було переведено до Порт-Дофін у Парижі, Генеральний секретар М. Поль-Анрі Спаак звернувся за порадою до дуаєна Ради у пошуку підходящого латинського афоризму, який би вдало описав дух консультацій між союзниками – процесу, якому він надавав великого значення. Посол Бельгії Андре де Старк пригадав, як колись відвідав тосканське місто Сан-Джімініньяно. Там, у Палаццо дель Подеста, він бачив напис: *«Animus in consulendo liber»* (У дискусії дух вільний). Цей девіз був вигравіруваний на спинці крісла того, хто вирішив долю міста.

Нелегко підібрати оптимальний варіант перекладу цього девізу, але французька версія – *“l’esprit libre dans la consultation”* – видається найбільш близькою до оригіналу. Були запропоновані такі варіанти перекладу англійською: від дещо загадкового *“In discussion a free mind”* до більш складного *“Man’s mind ranges unrestrained in counsel”*.

Протягом кількох років девіз прикрашав залу нарад у Порт-Дофін, а у 1967 році його було перенесено до нового приміщення штаб-квартири НАТО у Брюсселі, де відтоді він прикрашає стіну у залі нарад Ради.

Як зазначалося вище, у 1949 році, коли створювався Альянс, процес консультацій і консенсусу було покладено в основу системи ухвалення усіх рішень в НАТО. Проте створення системи консультацій НАТО відбувалося поступово. Загалом це було зроблено у три етапи:

- 1949 – 1952 рр.: при підписанні Договору процес консультацій було зафіксовано як ключовий принцип у системі робочих механізмів НАТО. Він набув дедалі вагомшої ролі після Лісабонської конференції (1952 р.), під час якої були визначені обриси сьогоденної НАТО, а саме: ПАР стала постійнодіючим органом, було запроваджено посаду Генерального секретаря НАТО, а також

створено Міжнародний секретаріат, який мав опікуватися втіленням у життя рішень Ради на постійній основі;

- 1952 – 1956 рр.: у період із 1952 р. до публікації Звіту «Комітету трьох» щодо невійськового співробітництва, було вжито кроків для поширення процесу політичних консультацій поза межі географічних кордонів, визначених у засновницькому Договорі НАТО, тобто за межі традиційної зони відповідальності Альянсу.

- Після 1956 р.: принципи, викладені у Звіті «Комітету трьох», набули подальшого розвитку і були впроваджені на практиці. Комітет рекомендував вжити заходів у сфері політичного співробітництва із зовнішньополітичних питань, мирного розв'язання спорів, що могли виникати між членами Організації, а також економічного, науково-технічного і культурного співробітництва й співпраці в інформаційній галузі.

«Комітет трьох» залишив вагому спадщину, що зберігається і досі, адже закликав членів НАТО усувати розбіжності шляхом продуктивних консультацій в рамках Організації з питань, які становлять спільний інтерес, зокрема й тих, які виходять поза межі географічних кордонів НАТО. Суецька криза стала наочним прикладом на підтвердження необхідності політичних консультацій і невійськової співпраці.

Основним форумом для проведення політичних консультацій є Північноатлантична рада (ПАР). ПАР є найвищим органом з ухвалення політичних рішень в НАТО. Цілком логічно, Генеральний секретар, який є головою ПАР, відіграє важливу роль у цьому процесі. Консультації також регулярно відбуваються у рамках інших форумів, зокрема комітетів і робочих груп Альянсу, повноваження яких визначає Рада НАТО.